

ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ ПРОТИВ НЕЛЕГАЛНИОТ ОТКУП НА ТУТУН

Марјан Котески, Кире Бабаноски, Влатко Котески

Факултет за безбедност – Скопје

ВОВЕД

Предмет на овој труд е нелегалниот откуп на тутунот, со детална анализа и обработка на причините, негативните аспекти и предлог-превентивните мерки кои треба да се преземат со цел да се спречи оваа криминална активност. Овој проблем особено се актуелизира во тутунските региони во Р. Македонија, и секогаш пред официјалниот старт на откупот на тутун. Како и кај секоја негативна општествена појава така и кај оваа,

најпрво треба да се детектираат причините кои ја детерминираат, а потоа да се утврдат областите, целните групи и објектите кон кои ќе се носочи превентивно – репресивната активност на надлежните органи. Со тоа ќе се изгради соодветна национална стратегија за спречување на оваа нелегална активност со тутунот како стратешка култура во нашата земја.

НЕЛЕГАЛЕН ОТКУП НА ТУТУН

Во Прилепско, годинава, како и многу години претходно, пред легалниот старт на откупот се појавија нелегални откупувачи кои го откупувале тутунот за околу четири евра по бала, која содржи од 13 до 16 килограми тутун, без разлика на квалитетот. Меѓутоа, се смета дека понудената цена на црно не е доволно атрактивна за да ги натера производителите да го предадат тутунот. Годинава првпат се случува да има нелегален откуп на тутун два месеца порано од договорениот рок, што е спротивно на Законот за тутун и тутунски производи. Многумина експерти велат дека нема место за паника, зашто иако веќе има регистрирани случаи на нелегален откуп, тие се во мал обем.¹

Дивите откупувачи на тутун, како и желбата на дел од производителите побрзо да дојдат до пари, прават проблеми во главните

тутунски региони во земјава. Два месеца пред почетокот на откупната сезона, со ваквото нелегално тргување се намалува цената на тутунот. Од државата, пак, потсетуваат дека ваквите постапки влечат казни до пет илјади евра. Но санкции има и за земјоделците кои ќе бидат фатени дека продаваат тутун на црно, со тоа што ќе го загубат правото на државна финансиска субвенција и за наредната година.²

Инаку, според Законот за тутун, во Македонија не може секој да откупува тутун, туку само оној кој за тоа поседува лиценца, соодветни услови и банкарска гаранција.³

Дивите откупувачи го откупуваат тутунот навечер и, доколку бидат забележани од страна на инспекторите од Државниот инспекторат за земјоделство, се правдаат дека откупените количини им се за мостри

¹ Преземено од: Полицијата ќе го спречува нелегалниот откуп на тутун, среда, 07.10.2009, <http://www.wantikorupecija.kirilica.com.mk/vest.asp?id=33860> [пристапено на 25.10.2009]

² Преземено од: Предвремен откуп на тутун ги урива откупните цени, 07.10.2009, <http://www.alsat.mk/ekonomija/17717.html> [пристапено на 28.10.2009]

³ Преземено од: Се откупува тутун на црно, 05.10.2009, <http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=114571> [пристапено на 20.10.2009]

за хемиска анализа за големите компании кои произведуваат цигари.⁴

Карактеристично е што оние кои се занимаваат со вакви нелегални активности имаат формирано дури и мрежа на јатаци/

закрилници, кои во нивно име и за нивна сметка го вршат откупот на небаждарени ваги, без мостри за квалитетот, како и без категоризација на истиот.

ПРИЧИНИ

Кои се причините за појавата на овој проблем? Каде се лоцирани? Мора најпрво да се одговори на овие прашања, заради поставувањето на стратегија за нејзино спречување.

Тутунот се откупува на црно по многу ниска цена која е неисплатлива, но најверојатно социјалната состојба ги принудува тутунопроизводителите да го направат тој чекор. Исто така, тие се плашат дека нема да ги добијат предвидените субвенции и оти откупната цена на тутунот ќе се намали.⁵

Нелегалните откупувачи ја искористуваат социјалната состојба на тутунарите и на ваков нелегален начин, по многу пониска цена го купуваат тутунот, обидувајќи се да профитираат на грбот и маката на тутунарите.⁶

Тоа значи дека причините, пред сè, ги

лоцираме најмногу кај самите производители. Тешката финансиска и социјална состојба, нискиот животен стандард, потребата од финансиски средства, неинформираноста за законската регулатива од оваа област – се само дел од причините кои ги лоцираме кај нив.

Меѓутоа, причините треба да се бараат и во државните институции надлежни за оваа област: Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Државниот инспекторат за земјоделство, Агенцијата за развој на земјоделството, па дури и Полицијата, како орган на државната управа кој се грижи за почитување на законите и за владеење на правото. Тие мора да ги следат ваквите нелегални дејствија и веднаш да реагираат во согласност со нивните овластувања, кои им се дадени со закон и со кои можат да ги спречат истите.

НЕГАТИВНИ ПОСЛЕДИЦИ

Фактот што толку нашироко се зборува за оваа појава претставува сигурен доказ дека последиците кои таа ги остава зад себе се особено негативни.

Оваа стопанска гранка е една од најпрофитабилните во земјава. Од неа годишно се обезбедуваат од 60 до 70 милиони евра. Во Македонија, со производство на тутун се занимаваат околу 34 илјади семејства.⁷

Преку нелегалниот откуп настанува

нелегално збогатување на одредена категорија на лица, а тоа е индиција⁸ за можно извршување и на други криминални дејствија поврзани со тутунот, како на пример корупција, финансиски малверзации, нелегално финансиско работење, како и други видови на криминалитет кај кои тутунот се јавува како нивен финансиер – пред сè, илегалните активности во рамките на организираниот криминал.

⁴ Преземено од: Предвремен откуп на тутун ги урива откупните цени, 07.10.2009, <http://www.alsat.mk/ekonomija/17717.html> [пристапено на 28.10.2009]

⁵ Преземено од: Полицијата ќе го спречува нелегалниот откуп на тутун, среда, 07.10.2009, <http://www.antikorupcija.kirilica.com.mk/vest.asp?id=33860> [пристапено на 25.10.2009]

⁶ Преземено од: Се откупува тутун на црно, 05.10.2009, <http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=114571> [пристапено на 20.10.2009]

⁷ Преземено од: Предвремен откуп на тутун ги урива откупните цени, 07.10.2009, <http://www.alsat.mk/ekonomija/17717.html> [пристапено на 28.10.2009]

⁸ индиции се ... факти и околности што укажуваат на евентуално постоење на некое кривично дело и на поврзаноста на тоа дело со некое лице, односно претставуваат утврдени факти и околности кои посредно укажуваат на можноста од постоење на кривично дело, на одредено лице како можен извршител, или пак, на други факти и околности врзани за делото или извршителот... според Кривокапиќ, В., Криминалистичка тактика, Београд, 1982 година, стр. 139

ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ

За да се спречи трговијата со жолто злато во сите домови на РМ, потребно е да се преземат општествени и институционални законски активности. За да се постигне краен ефект, граѓаните не треба да се чувствуваат како кодоши, како што се вели во народот за оние кои соработуваат со полицијата и ги пријавуваат нелегалните активности, туку како заштитници на македонскиот бренд – тутунот. Со други зборови, треба да се подигне безбедносната култура кај сите граѓани и само така може да се постигне целта, а на одговорните за откуп на тутунот да им се овозможи правно и правилно работење.

Како превентивна мерка предложена од страна на здруженијата на тутунопроизводители се истакнува откупувањето на тутунот од страна на стручни луѓе и од откупни организации кои за тоа поседуваат лиценци, како и придржување до договорите склучени помеѓу тутунопроизводителите и откупните компании. Цената за откуп е јасно договорена и на неа треба да се придржуваат и откупувачите и производителите.⁹

Се поставува прашањето дали, при непостоење на категоризиран квалитет, понудената цена на жолтото злато, посебно на прилепското, е атрактивна за странскиот пазар, затоа што истиот се употребува за арома на цигарите, а не и за самите цигари. Пример за тоа се кубанските пури, чиј квалитет зависи од првокласниот прилепски тутун.

Досега постојано се одржуваа работни средби во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство со цел да им се помогне на производителите и да се спречат нелегалните трговци, а откупот да го вршат стручни луѓе и откупни организации кои имаат лиценци за редовен откуп.

Надлежните лица од Државниот инспекторат за земјоделство, кој функционира во рамките на ресорното Министерство, треба веднаш по сознанијата за предвремен нелегален откуп на тутун да излезат на терен и да реагираат, преку преземање на нивните законски овластувања, и тоа особено во Пелагонискиот регион.¹⁰

ЗАКЛУЧОК

Од сето претходно наведено во трудот, се констатира дека најдобриот начин за справување со нелегалниот откуп на тутун е преземањето на превентивни мерки. Само така ќе се оневозможи да се појават видливи

последници, кои ги засегаат најинволвираните во ова - тутунопроизводителите, а преку нив индиректно и државата, која за последица има намален буџет.

ЛИТЕРАТУРА

- Котески, М., 2009. Криминалистичка тактика – 2, Факултет за безбедност – Скопје.
- Котески, М., 2009. Вовед во системот на приватна безбедност, Скопје.
- Котески, М., Николовски, М., 2008. Методика на истражување на општиот криминалитет, Скопје.

- Котески, М., 2008. Криминалистичка тактика – 2, авторизирани предавања, Скопје.
- Котески, М., 2008. Тутунот како предмет на кривично дело во Прилеп и Прилепско (1970-2000). Списание на тутунската наука и струка, vol. 58,
- Кривокапиќ, В., 1982. Криминалистичка тактика. Белград,

⁹ Преземено од: Предвремен откуп на тутун ги урива откупните цени, 07.10.2009, <http://www.alsat.mk/ekonomija/17717.html> [пристапено на 28.10.2009]

¹⁰ Преземено од: Полицијата ќе го спречува нелегалниот откуп на тутун, среда, 07.10.2009, <http://antikorupcija.kirilica.com.mk/vest.asp?id=33860> [пристапено на 25.10.2009]

Интернет извори:

- <http://www.antikorupejia.kirilica.com.mk/vest.asp?id=33860> [пристапено на 25.10.2009]
- <http://www.a1.com.mk/vesti/default.aspx?VestID=114571> [пристапено на 20.10.2009]
- <http://www.alsat.mk/ekonomija/17717.html> [пристапено на 28.10.2009]

PREVENTIVE MEASURES AGAINST ILLEGAL PURCHASE OF TOBACCO

M. Koteski, K. Babanoski, V. Koteski

Faculty of Security - Skopje

SUMMARY

The author refers to the illegal purchase of tobacco, a problem which every year appears in the region of Prilep and other regions in the country. This phenomenon brings many negative consequences, and most of them especially affect the tobacco growers. Poverty, difficult situation of the population and the uncertain purchase are the main reasons for which this phenomenon persists. Preventive measures that should be undertaken in the control of this illegal activity are based on consistent application of existing laws of the Republic of Macedonia.

Author's address:

Marjan Koteski

Faculty of Security - Skopje

Republic of Macedonia